

FINNMÁRKOKOMIŠUVDNA FINNMARKSKOMMISJONEN

Finnmarkskommisjonens arbeid

Av Jon Gauslaa, kommisjonens leder

Finnmarkskommisjonen arbeider med å utrede rettigheter til land og vann i Finnmark på grunnlag av lang tids bruk. Arbeidet er rent juridisk og avgrenset av gjeldende nasjonal rett og folkerettslige bestemmelser.

Finnmarkskommisjonen har sitt utspring i finnmarksloven. Vårt mandat er å utrede omfanget av og innholdet i grupper og enkeltpersoners eksisterende rettigheter på den grunnen som Finnmarkseiendommen fikk overskjøtt fra Statsskog 1. juli 2006. Hensikten er å avklare i hvilket omfang det med grunnlag i ”langvarig bruk” er opparbeidet rettigheter som ikke tidligere har oppnådd formell rettslig anerkjennelse.

Vi opplever at det er stor interesse for vårt arbeid i Finnmark, men at det også gjør seg gjeldende en del usikkerhet om kommisjonens mandat og arbeidsmåte. I forbindelse med at kommisjonen om kort tid skal avholde befaringer i vårt første utredningsfelt (Stjernøya/Seiland) ønsker jeg å gi litt utfyllende informasjon om dette.

Begrepet ”langvarig bruk” står sentralt i arbeidet. For å oppnå juridiske rettigheter må et areal ha vært brukt i lang tid. Det kan dessverre ikke gis noe enkelt svar på hvor lang tids bruk som kreves. Men generelt vil det være et krav om sammenhengende bruk over flere tiår.

Bruken må i tillegg til å ha vært langvarig ha hatt et visst omfang. Tilfeldig og spredt bruk er ikke tilstrekkelig. Bruken må også ha vært utøvd i god tro. Det vil si at brukeren ikke må kunne klandres for ikke å ha hatt kjennskap til de egentlige rettighetsforholdene.

Fordi kommisjonens arbeid er komplisert kan det oppstå en del feiloppfatninger om hva vi gjør og ikke gjør. Jeg møter særlig fem slike.

Den første gjelder grunn som er privat eid (tinglyst). Kommisjonen behandler ikke saker om slik grunn. Ingen vil miste slike rettigheter på grunn av vårt arbeid.

Den andre handler om hvorvidt Finnmarkskommisjonen tildeler nye rettigheter. Det gjør vi ikke. Vi behandler kun saker der spørsmålet er om noen gjennom langvarig bruk har opparbeidet seg eiendoms- eller bruksrettigheter, men hvor disse ikke er rettslig anerkjent.

Den tredje knytter an til forholdet mellom etniske grupper. Vår kartlegging er etnisk nøytral og omfatter rettigheter som er opparbeidet av etniske nordmenn, kvener og andre grupper, på lik linje med rettigheter som er opparbeidet av samer.

Den fjerde gjelder kommisjonens mulighet til å avvise saker. Vi kan avvise saker som er ”åpenbart uegnet” for behandling i kommisjonen. Men alle som mener å ha opparbeidet seg eier- eller bruksrettigheter med grunnlag i langvarig bruk ut over det som er lovfestet, har rett til å få behandlet sin sak dersom de henvender seg til oss. Slike saker ligger i kjernen av kommisjonens mandat. De må derfor behandles, og kan ikke avvises på forhånd. At en sak tas til behandling betyr likevel bare at kommisjonen vurderer om vilkårene for rettighetserverv er oppfylt. Det sier ingenting om utfallet av vurderingen.

Den siste feiloppfatningen gjelder forholdet mellom jus og politikk. Kommisjonen har et politisk opphav gjennom finnmarksloven. Men kommisjonens mandat og arbeidsform er rent juridisk. Vi skal utelukkende treffe avgjørelsene på grunnlag av gjeldende rett og ikke etter eget forgodtbefinnende eller ut fra rimelighet.

Vår arbeidsform avviker noe fra det som er vanlig i domstolsapparatet. Vi har etter finnmarksloven selv ansvaret for å opplyse alle saker. Vi skal dessuten kartlegge rettighetsforholdene enten det fremsettes krav eller ikke, og må derfor også ta stilling til aktuelle rettighetsspørsmål som ikke er reist av en part. For å bistå oss i arbeidet kan vi innhente skriftlig materiale, muntlige forklaringer, og oppnevne sakkyndige og interesserepresentanter.

Det er viktig for oss å legge opp vårt arbeid på en måte som er åpen og inkluderende overfor befolkningen i Finnmark. Vi har delt inn kartleggingsarealet i felt og følger en relativt fast arbeidsplan for hvert felt. Den består litt forenklet av følgende oppgaver i kronologisk rekkefølge:

- 1) Vi kunngjør oppstart av vårt arbeid gjennom lokalavisene og særskilt varsling av aktuelle interessenter.
- 2) Vi holder folkemøter og informasjonsmøter.
- 3) Sakkyndige vi har oppnevnt foretar feltutredninger, som blant annet omfatter intervjuer for å kartlegge lokal bruk og lokale rettsoppfatninger.
- 4) Vi oppnevner interesserepresentanter – vanligvis for fastboende utmarksbrukere, friluftslivet, jordbruket, reindrifta og sjølaksefiske.
- 5) Vi holder høringsmøter, befaringer og eventuell annen bevissikring.
- 6) Vi ferdigstiller vår rapport med konklusjoner om bruks- og eierrettigheter i feltet.

Til slutt er det viktig å understreke at Finnmarkskommisjonen ikke har det siste ordet. Våre konklusjoner kan ankes inn for Utmarksdomstolen for Finnmark og videre til Høyesterett.

For mer informasjon om kommisjonens arbeid, viser jeg til www.finnmarkskommisjonen.no.